

ADI - SOYADI:

SINIFI:

Eylemlere getirilen belirli eklerle türeyen, cümlede isim, sıfat, zarf gibi görevlerde kullanılan sözcüklere **fiilimsi (eylemsi)** denir. Fiilimsiler fiillerden türeyen sözcüklerdir. Bu yüzden çoğu zaman fiilin eylem anlamı sözcükte devam eder ve bir fiil gibi olumlu - olumsuz şekillerde bulunabilir. Kısacası fiilimsilere anlamca fiil diyebilirsek de fiilimsiler görevce isim soylu bir sözcüğün bütün özelliklerini taşır.

Fiilimsiler üç grupta incelenir:

- * İsim - Fiil (Mastarlar)
- * Sıfat - Fiil (Ortaçlar)
- * Bağ - Fiil (Zarf - Fiil, Ulaçlar)

İsim - Fiil (Mastar)

"Yazın bisiklete **binmeyi** öğrendim." cümlesinde "binmek" fiiline getirilen "-me" eki ile türetilen "binmeyi" sözcüğü isim gibi kullanılmıştır. Bunu sözcüğün hâl eki almasından da anlıyoruz. Çünkü hâl ekleri isimlere gelir.

Bu örnekte olduğu gibi, fiillere getirilen "-mak, -mek", "-ma, -me", "-ış, -iş, -uş, -üş" ekleri ile türetilen, sözcüklere **isim - fiil** denir.

"Adam **konusmasını** hemen bitirdi." "Bu konuda **konusmak** beni aşar." "Şiir **okuyusunu** ben de beğendim." cümlelerinde altı çizili sözcükler birer isim - fiildir.

İsim - fiiller cümlede isim görevinde kullanılmakla birlikte fiil anlamını da sürdürür.

"Bundan **yakınmak** gerekiyor." cümlesinde "yakınmak" bir eylemin adıdır. Yani görev olarak ad-dır, ancak anlam olarak eylemdir. Bu özelliğinden dolayı olumsuz yapılabilir.

"Bundan **yakınmamak** gerekiyor." cümlesinde sözcük olumsuz ekiyle olumsuz yapılmıştır.

Bazı sözcükler aslında isim-fiil ekleriyle türediği hâlde, zamanla isimleşmiş ve fiilimsi özelliğini kaybetmiş olabilir.

"Ben **sarma** ve **dolmayı** çok severim." cümlesinde "sarma" ve "dolma" sözcükleri artık eylem özelliği taşıyor. Bu sözcükler bir varlığın adı olarak kullanılmaktadır.

NOT: Bir sözcüğün isim - fiil olup olmadığını sözcüğü olumsuzluk eki "-ma, -me" ile olumsuz yapmayı deneriz. Fiil olumsuz yapılabiliyorsa isim -fiildir, yapılamıyorsa isimleşmiştir.

"Ateş için bana bir **çakmak** lazım." cümlesinde geçen "çakmak" sözcüğü ateş yakmaya yarayan bir araç'ın adı olarak kullanılmıştır. Bu cümleyi, "Ateş için bana bir **çakmamak** lazım." biçiminde kullanamayız. Dolayısıyla "çakmak" sözcüğü tamamen adlaşmıştır.

"Çiviye tahtaya **çakmak** gerekiyor." cümlesindeki "çakmak" sözcüğünü ise, "Çiviye tahtaya **çakma-mak** gerekiyor." biçiminde olumsuz yapılabiliyoruz. Demek ki bu sözcük isim - fiildir.

"Yarın **deneme** sınavı olacağız." "Bahçeyi **kazmay-la** düzeltti." cümlelerindeki altı çizili sözcükler de isim - fiil ekleriyle türemiş olmasına rağmen isimleşmiş sözcüklerdir.

NOT: İsim - fiiller, fiil anlamını sürdürdüğü için, onu niteleyen sözcükler sıfat olmaz, belirteç (zarf) görevinde olur.

"Çocukların iyi **beslenmesi** için gerekli çalışmalar yapıldı." cümlesinde "iyi" sözcüğü "beslenme" fiilinin nasıl yapıldığını bildirdiği için belirteç görevindedir. İsim - fiil gerçek bir isim olmadığından sıfat almaz.

NOT: İsim - fiil eki "-ma, -me" ile olumsuzluk eki "-ma, -me" eklerini karıştırmamak gerekir. İsim - fiil ekleri cümleye olumsuzluk anlamı katmaz. Bir fiil, hem isim - fiil ekini hem olumsuzluk ekini alabilir. Bu durumda sözcüğe önce olumsuzluk eki sonra isim - fiil eki gelir.

"Sakin evden **çıkma!**" cümlesinde "çıkma" sözcüğü emir kipinde çekimlenmiş bir fiildir; çünkü "sen" şahsına göre çekimlenmiştir. (**OLUMSUZLUK EKİDİR.**)

“Evden **çıkma** zamanı geldi.” cümlesindeki “çıkma” sözü ise olumsuzluk anlamı vermediği ve fiilin adı olarak kullanıldığı için isim - fiildir. **(İSİM FİİL EKİDİR.)**

“Evden **çıkma** konusunda kararlı mısın?” cümlesindeki “çıkma” sözünde ise hem isim - fiil eki hem olumsuzluk eki vardır. Birinci “-ma” olumsuzluk eki, ikinci “-ma” isim - fiil ekidir.

NOT: İsim - fiiller bir ismin alabileceği bütün ekleri alabilir.

“Onun bizi **bekletmesinden** çok rahatsızlık duyduk.” cümlesindeki “bekletmesinden” fiilimsisi “-si” iyelik ekini ve “-den” hâl ekini almıştır.

Sıfat - Fiil (Ortaç)

“**Ağlayan** çocuğa şeker verdi.” cümlesinde “ağlamak” fiiline getirilen “-an” eki ile türetilen “ağlayan” sözcüğü fiil anlamını sürdürmekle birlikte “çocuk” isminin özelliğini bildirme görevinde kullanılmıştır. Yani sözcük, görev olarak sıfattır, anlam olarak ise fiildir. İşte bu tür sözcüklere “**sıfat - fiil**” denir.

Sıfat - fiiller, fiillere getirilen belli eklerle yapılır. Bu ekler “**-an, -ası, -mez, -ar, -dik, -ecek, -miş**” ekleridir. Eklerin ses uyumlarına göre farklılaşabileceğini de göz önünde tutmalıyız.

“**Sararmış** yapraklar bir bir düşüyor.”
 “Adamın **acınacak** bir hâli vardı.”
 “**Görünmez** kaza diye buna derler.”
 “Sözlerinizde **anlaşılmadık** bir taraf yok.”
 “**Yıkılası** dağlar yol vermiyor bana.”
 “**Okunan** şiirleri çok beğendik.”

cümlelerindeki altı çizili sözcükler sıfat - fiildir.

NOT: Sıfat - fiil eklerinin bir kısmı, kip eklerinin zaman içinde değişmesiyle ortaya çıkmıştır. Bu yüzden aynı seslerden oluşan kip ekleriyle sıfat - fiil ekleri karışabilir. Bunları karıştırmamak için sözcüğün cümledeki işlevine dikkat etmeliyiz.

“**Solmuş** mu bahçedeki bütün çiçekler?” cümlesinde “solmuş” fiili, solmak fiilinin geçmiş zaman üçüncü tekil kişisiyle çekimlemiştir ve zaman bildirmektedir. **(FİİLDİR.)**

“**Solmuş** çiçekleri vazodan çıkardı.” cümlesindeki “solmuş” sözcüğü ise “çiçekler” isminin özelliği bildirmektedir. “Nasıl çiçekler” sorusuna “solmuş çiçekler” şeklinde cevap verir. Dolayısıyla bu cümlede “solmuş” sözcüğü sıfat - fiil görevindedir. **(SIFAT FİİLDİR.)**

“Onlar iş çıkışından sonra **gelecek** bize.” cümlesindeki “gelecek” eylemi “onlar” öznesinin gelecek zamanda yapacağı bir işi bildirmektedir. **(FİİLDİR.)**

“**Gelecek** pazartesi kardeşimin doğum günü.” cümlesinde ise “gelecek” sözcüğü “pazartesi” sözcüğünün sıfatı olduğu için sıfat fiildir. **(SIFAT FİİLDİR.)**

“Bu kasabada **tanıdık** birine rastlamadım.” cümlesindeki “tanıdık” sözcüğü sıfat görevinde olduğu için sıfat fiildir. **(SIFAT FİİLDİR.)**

“**Tanıdık** biz sizi artık.” cümlesinde “tanıdık” sözcüğü bilenen geçmiş zaman kipiyle çekimlenmiş bir eylemdir. **(FİİLDİR.)**

NOT: Fiilden türeyerek sıfat görevinin üstlenmiş her sözcük sıfat - fiil değildir. Bunu anlayabilmek için sıfat görevindeki sözcüğü “**-ma, -me**” ekiyle olumsuz yapmaya çalışırız. Bunu yapabiliyorsak o sözcük fiilimsidir, yapamıyorsak değildir.

“Arkadaşım **yıkık** bahçe duvarından bahçeye girdi.” cümlesindeki “yıkık” sözcüğü sıfat görevindedir, ancak sıfat - fiil değildir. Çünkü biz bu sözcüğü “yıkmayık” şeklinde olumsuz yapamayız. Dolayısıyla “yıkık” sözcüğü fiilden türemiş olmakla birlikte sıfat fiil değildir.

“Arkadaşım **yıkılmış** bahçe duvarından bahçeye girdi.” cümlesindeki “yıkılmış” sözcüğü ise sıfat - fiildir. Bu sözcüğü biz “yıkılmamış” şeklinde olumsuz yapabiliriz. Yani cümle, “Arkadaşım **yıkılmamış** bahçe duvarından bahçeye girdi.” biçiminde kurulabilir.

NOT: Sıfat - fiiller, niteledikleri isimler düştüğünde onların yerine geçerek bir isim gibi kullanılabilir.

"**Kuruyan** çamaşırları ipten topladı, yeni yıkanan çamaşırları ipe astı." cümlesine "kuruyan" ve "yıkanan" sözcükleri "çamaşırlar" isimlerini nitelemiştir. Bu isimler düştüğünde cümle şu şekilde kurulur.

"**Kuruyanları** ipten topladı, yeni **yıkananları** astı." cümlesinde sıfat - fiil görevindeki "kuruyanları" ve "yıkananları" sözcükleri, "çamaşırların yerine geçerek bir ad gibi kullanılmıştır.

NOT: Sıfat - fiil eklerini alan sözcükler fiil anlamını yitirerek isim olabilir.

"Belediye, fakirlere **yakacak** yardımında bulundu." cümlesinde "yakacak" sözcüğü fiil anlamını yitirmiş ve bir varlığa ad olmuştur. Bunu anlamak için sözcüğü olumsuz yapmayı deneriz. Sıfat - fiilse olumsuz olabilir, isimse olmaz. Bu cümlede de "yakacak" sözcüğünü "yakmayacak" şeklinde kullanamayız.

"Bakkaldan **icecek** aldım." cümlesindeki "icecek" sözcüğü de sıfat - fiil değil, isimdir.

NOT: Sıfat - fiil eklerinden olan "-dik" ve "-ecek" ekleri dolaylı anlatımlarda kullanılır. Bu durumda çoğu kez iyelik eklerini alır.

"Akşama size **geleceğimi** söylemiştim." cümlesindeki "geleceğimi" sözcüğü "-ecek" ekiyle türemiş bir sıfat - fiildir. Bunu fiilin gelecek zaman kipi ekiyle karıştırmamak gerekir. Çünkü sıfat - fiil eklerinden sonra iyelik eki gelir, kip eklerinden sonra ise kişi ekleri gelir.

"**Gideceğim** artık bu kasabadan." cümlesinde "ben gideceğim" anlamı söz konusu olduğu için "gideceğim" gelecek zaman kipiyle çekimlenmiştir, yani çekimli fiildir.

"**Gideceğim** kasaba hakkında bilgi topladım." cümlesinde "benim gideceğim kasaba" anlamı olduğu için "gideceğim" sözcüğü iyelik eki almıştır yani sözcük sıfat - fiildir.

Bağ - Fiil (Zarf - Fiil, Ulaç)

"Çocuklar, **görmeyeli** bir hayli büyümüş." cümlesinde "görmek" eylemine getirilen "-eli" eki ile türetilen "görmeyeli" sözcüğü, eylemi zaman bakımından sınırlandıran bağ - fiildir.

Bu örnekte olduğu gibi, fiillere getirilen "-ip, -ip, -up, -üp; -dıkça, -dikçe, -dukça, -dükçe; -madan, -meden, -arak, -erek; -a, -e; -alı, -eli; -ınca, -ince, -unca, -ünce; -ken, -r -mez, -asıya" gibi eklerle oluşturulan, cümlede çoğunlukla zarf göreviyle kullanılan sözcüklere **bağ - fiil** denir.

"Hiç **konusmadan** on dakika yürüdük."

"Çocuk, **yatar yatmaz** uyuyordu."

"Bu konuya **çalışıp** da gelmelisiniz."

"Yağmur **gittikçe** hızını artırıyor."

"**Gelirken** Murat ile karşılaştım." "

Ayhan seni **anlata anlata** bitiremedi."

"Bu mahalleye **taşınalı** bir ay oldu."

"Baban **gelince** alışverişe çıkacağız."

"Aramızda **kıyasıya** bir yarış başladı."

"**Konuşurken** hep önüne bakardı."

cümlelerindeki altı çizili sözcükler bağ-fiildir.

NOT: Bağ - fiil ekleri her zaman zarf görevinde kullanılır, ancak zarf görevindeki her sözcük zarf fiil olmaz.

"**Bugün** yorgun görünüyorsun." cümlesinde "yorgun" zarftır, ancak zarf - fiil değildir. Çünkü bu söz - cümlede eylem anlamı söz konusu değildir. Ancak,

"**Gidince** beni arayın." cümlesinde "gidince" zarf - fiildir, bu sözcük eylem anlamı taşıdığı için "gitmeyince" biçiminde olumsuz da yapılabilir.

NOT: Bağ - fiil eklerinden olan "-ken" eki isimlere de gelebilir. Bu durumda sözcüğe fiilimsi denmez.

"**Giderken** bana haber ver." cümlesinde "giderken" fiilimsidir, ancak

"**Sokaktayken** kendini unutuyor." cümlesinde "sokaktayken" fiilimsi değildir.

KONU TESTİ

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde fiilimsi, sıfat göreviyle **kullanılmamıştır**?

- A) Belki rüyalarıdır bu taze açmış güller.
 B) Buraya bir gelen bir daha gelmek istiyor.
 C) Saklayacak neyim kalmış ki sır diye?
 D) Bitmeyen aşk türküsü kumruların dilinde.

2. "Başkalarının kusurlarını aramak, bulunan kusurları ortaya dökmek, daha büyük bir kusurdur." Bu cümlede kaç tane fiilimsi (eylemsi) vardır?

- A) 2
 B) 3
 C) 4
 D) 5

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde farklı türden bir fiilimsi kullanılmıştır?

- A) Sesli konuşmaktan utanıyorum.
 B) Düşüncelerini tarafsız olarak aktarmalısın.
 C) Bize bıkmadan nasihat ederdi dedem.
 D) Bize haber vermeden bir yere gitmezdi.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sıfat-fiil vardır?

- A) Burada tanıdık kimse kalmamış.
 B) Çocuğun sevimli bir hâli vardı.
 C) Merdivenlerden koşarak indi.
 D) Akşama kadar kiralık ev aradık.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde geçen bağ-fiil, farklı bir sorunun yanıtıdır?

- A) Köyünü anlata anlata bitiremiyordum.
 B) Kendisini kitap okuyarak geliştirmişti.
 C) Sorularıma düşünmeden cevap verdi.
 D) Kapıyı açınca Ali ile karşılaştım.

6. Havada kokusunu duyduğum bir çiçektir, Ahengi kulağımda kalmış bir şiir Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi **yoktur**?

- A) Fiilimsi
 B) Sıfat
 C) Fiil
 D) İsim

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde farklı türden bir fiilimsi vardır?

- A) Bir dolap gıcırıyor uzaklarda durmadan.
 B) Sütler kaymak tutar tutmaz ordayım.
 C) İnsan, düşünen bir varlıktır.
 D) Gittikçe artıyor burada yalnızlığım.

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisindeki altı çizili sözcükte "-ma, -me" eki, ötekilerden farklı bir görevde kullanılmıştır?

- A) Gün kavuştu, su karardı, beni üzme güzelim.
 B) Boynun bükük düşünme, gel gidelim.
 C) Saçlar ağardı, sanma ki yaşlanmışız gü-lüm.
 D) Kar sesinde at kişnemeleri duyuyorum.

9. (1) Bu rotanın en güzel yerleri hiç kuşkusuz Fethiye ve Göcek koyları ile adaları... (2) Körfezdeki Tersane, Göcek, Tavşan ve Yassıca adaları inanılmaz güzellikteki görüntülerle dökülür önünüze. (3) En güzel gün batımını Yassıcalar'da izleyebilirsiniz. (4) Göcek tarafında adaların en büyüğü Tersane Adası'dır. Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisinde fiilimsi vardır?

- A) 1
 B) 2
 C) 3
 D) 4

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde isim - fiil kullanılmamıştır?

- A) Her söze gülme ki insanlar sana kızmasın.
 B) Sahilde akşam yürümeleri ne güzel olur!
 C) Kitap okumak, bizi dinlendirir.
 D) Suyun akışına bıraktık tekne-mizi.

11. Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisi, eylemsi özelliğini kaybetmiştir?

- A) Yazmak, yazarlar için ne büyülü bir eylemdir bir bilseniz!
 B) Biraz sıarmak çocuğun hakkı değil mi?
 C) Bu yemek misafirlere yeter mi sence?
 D) Dostların sözüne kırmak yok bizde.

12. Aşağıdaki atasözlerinin hangisinde sıfat -fiil, ötekilerden **farklı** bir görevde kullanılmıştır?

- A) Bal tutan parmağını yalar.
- B) Ateş düştüğü yeri yakar.
- C) Akacak kan damarda durmaz.
- D) Isıracak köpek dişini göstermez.

13. Açılmış bir çiçektir her gülen dudak
Kılıfta tomurcuk zor gülen dudak
Bir dostluk bakışı, bir gülen dudak
Bir diş görünce sen gelirsin aklıma
Hangi dizede zarf - fiil kullanılmıştır?

- A) 1. B) 2.
- C) 3. D) 4.

14. "Ege Bölgesi'ne gelen turistlerin görmeden gitmediği bu yer, bölgeye turistik hareketlilik kazandırıyor." **cümlesinde kaç fiilimsi vardır?**

- A) 1 B) 2
- C) 3 D) 4

15. Eller vardır öpülesi
Işık ışıık nurlu eller
Kiminde alçak gönüllü
Kiminde gururlu eller
Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisinin örneği yoktur?

- A) Niteleme sıfatı B) Eylemsi
- C) Ek eylem D) Çekimli eylem

16. "Kişinin yeni ortamlara girmesi, kendinden yaşça, makamca daha üstün gördüğü kişilerle karşışması, herkeste belli bir heyecan yaratır." **Bu cümledeki altı çizili sözcüklerden hangisi eylemsidir?**

- A) ortamlara B) karşışması
- C) yaşça D) heyecan

17. Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisi eylemsi özelliği **taşımaz**?

- A) Boş zamanlarımda kitap okumayı çok severim.
- B) Çocuk, anlaşılmaz bir iki lâf geveledi.
- C) Dolapta icecek kaldı mı?
- D) Sporcu kırılmış ayağı ile oyuna devam edemez ki!

18. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde geçen bağ-fiil, ötekilerden **farklı** bir sorunun yanıtıdır?

- A) İşten atılalı hiç kimseyle konuşmadı.
- B) Saatler ilerledikçe heyecanımız artıyordu.
- C) Kış gelince kayak yapmaya gideriz.
- D) Başından geçen olayları gülerek anlattı.

19. Bir kuş sesi gelir dudaklarından
Gözlerin, gönlümde açan nergisler
Düşen öpüşlerdir dudaklarından
Mor akasyalarda ürperen seher

Bu dördtlüğün hangi dizesinde eylemsi kullanılmamıştır?

- A) 1. B) 2.
- C) 3. D) 4.